

Snovanje "tretje stranke" po progresivcih in drugih

Preliminarni sklep je, da se v novi stranki združijo "vs elementi, ki so proti profitnemu sistemu." Washingtonsko konferenco za novo stranko je vodil kongresnik Amle iz Wisconsin. Demagogov, kakršna sta Long in Coughlin, ne marajo v svojo sredo, radi pa bi pridobili delavske in farmerske unije. Prihodnja konferenca bo v Chicagu

Washington. — (FP) — Skrajne "novega dela" in nadevanje gospodarske krize je vzbudivo glasovne o "tretji stranki", ki se slišijo v vseh delih prostrane Amerike. Zadnje se je v raznih krajih vršilo več odličnih konferenc, med katerimi je bila najvažnejša washingtonska konferenca dne 4. maja, ki se je vršila za zaprtimi vrati.

Tega zaupnega sestanka, ki ga sklicali progresivni kongresniki T. R. Amle (P., Wis.), mest Lundene (FL., Minn.), Marcantio (R., N. Y.) in J. Schneider (P., Wis.), se je odvijalo okrog sto oseb, ki so živne v unijah, socialistični farmersko delavski stranki, farmerskih in drugih organizacij.

Poleg sklicateljev sta se sestanaka udeležila samo dva druga kongresnika, Schneider (P., Wis.) in Hill (D., Wash.), ostali progresivci so se menda zbal, da bi bili zavohali konferenco. Ti namreč čakajo "banda" na priropota, nakar se pripravijo vvesti nanj, če so sigurni, da ne odlete.

Konferenca je razpravljala o vrstah za ustanovitve nove stranke in soglasno zaključila, da se sklicati prihodnja konferenca na srednjem zapadu, v Chicagu, enkrat v junu ali juliju. Sprejeta resolucija pravi, naj se ta konferenca na podlagi najširše reprezentacije ekonomskih (unijah, farmerskih), političnih, socialnih in drugih organizacij, ne stranka pa mora sloneti na "ekonomski obilici" in propagirati "ekonomski sistem, v katerem se ne bo proizvedlo za potrebo."

Kongresnik Amle, glavni vodja tega gibanja, je po konferenci izjavil: "Sentiment skoraj navzočih je bil, da 'new deal' ne more odpraviti obstoječe krize in da je za protekcijo večine prebivalstva, združen delavcev in farmerjev, potrebna akcija skozi novo politično stranko. Storjen je bil sklep, da je potrebna podvziti in za prihodnje volitve združiti vse, ki bodo pripravljene skupaj delati."

Nezadovoljni elementi so sicer mnenja, naj se to gibanje ne gibanje v smeri, da bo nova stranka definitivno stopila v politično areno šele leta 1940, medtem se naj pa gradi po državah. Kakor je pa razvidno iz Amlejeve izjave, so bili v Washingtonu drugačnega mnenja in bodo stranko skušali zgraditi že za prihodnje predsedniške volitve. V koliko se bo to posrečilo, bo pokazalo čiškaško zborovanje v tem poletju, na katerega bodo povabljeni vsi elementi, ki naj tvorijo to gibanje.

Demonstracije brezposelnih v Chicagu

Vršila se bo jutri (v sredo) v "loopu", enotna fronta

Chicago. — Radi kritične situacije, ko tudi v Chicagu grozi prenehati ves relief ta teden, so se vsi brezposelni, komunisti in socialisti ter razne druge organizacije združili za skupno protestno akcijo. Skupni odbor poziva vse delavce na demonstracijo, ki se bo vršila jutri (v sredo) ob eni uri popoldne, da prisili mestne oblasti na akcijo. Zbirališče je na Concourse Plaza (Michigan in Congress st.), od kjer bodo šli demonstranti do mestnega odbora in zahtevali otvoritev reliefnih postaj. Demonstracije bodo imele tudi širši delavski značaj. Med skupinami, ki sodelujejo v tej akciji, je prišlo do sporazuma, da bodo demonstracije tudi za skrajšanje delovnika na 30 ur v tednu, unijsko plačo pri reliefnih delih in več drugih podobnih zahtev.

Protest proti nacijskemu ugrabljenju na Češkem

Berlin, 13. maja. — Čehoslovski poslanik v Berlinu je po navodilu svoje vlade ostro protestiral proti ugrabitvi nemškega beguna Jos. Lamperbergerja po dveh nacijskih dnevnih 22. aprila. Nemški zunanji minister je obljubil preiskavo.

Domače vesti

Ponesrečen v tovarni

Fairview, N. J. — Rojak Louis Kovich, delovodja v neki tovarni, se je zadnje dni ponesrečil na desni roki. Stroj mu je zmečkal tri prste.

Piket brutalno kaznovan

Cleveland. — Louis Brežič, mlad rojak, ki je pomagal pri piketiranju tovarne Electric Vacuum Cleaning Co., je bil zadnji teden aretiran in v treh urah obsojen na sedem mesecev zapora in v plačilo \$500. Brežič ni imel niti časa, da bi bil govoril z odvetnikom delavske unije. Delavska organizacija, ki vodi stavko v omenjeni tovarni, se je pa po tveganju zanj, da bo izpuščen iz zapora in dobi novo obravnavo.

Novi grobovi v starem kraju

Akron, O. — Leo Bregar, tajnik društva 535 SNPJ, je te dni prejel žalostno vest, da je 28. aprila v Dobovec pod Sv. Kolumbo umrla njegova mati Neža Bregar v starosti 85 let. V Ameriki zapušča dva sinova, v starem kraju pa enega.

Cleveland. — John Lustik je bil obveščen, da je v Ledeči vasi pri St. Jerneju na Dolenjskem umrl njegov brat Martin v starosti 63 let. — Frank Zaubi je prejel vest o smrti svoje matere Franciške Zaubi, po domače Upankove Marije, v Kranjem brdu pri Lukovici v starosti 73 let.

Bivši notar obsojen

New York. — Dragomir Kostić, bivši javni notar, je bil pred nekaj dnevi obsojen v zapor od enega do treh let v Sing Sing zaradi poveljevanja \$32.000. To vsoto je Kostić izterjal na temelju raznih pooblastil, katere so mu njegovi klienti izročili tu in v Jugoslaviji. Kostić je bil obtožen in aretiran zadnje poletje po tukajšnjem jugoslovanskem generalnem konzulu Jankoviču.

Dva ubita pri manevrih na Pacifiku

Honolulu, Havaji, 13. maja. — Ameriški mornarici in letalski manevri na Tihem oceanu, ki trajajo že tri dni, so se terjali več človeških žrtev. Kolikor je doslej znano, sta bila ubita dva moža pri dveh nesrečah. Eden je bil ubit, ko sta v temi trečila dva rušilca, v drugem slučaju je pa letalo treščilo v morje in avijatik je utonil. Manevri so tajni in časopisje nič ne poroča o kretanju bojnih ladij in velikega števila bojnih letal.

Velika socialistična zmaga v Parizu

Pariz, 13. maja. — Pri večerajšnjih občinskih volitvah v Parizu so socialisti pridobili 14 novih mandatov, komunisti pa 24.

Kongresni odsek obnovil preiskavo

Napovedujejo senzacionalna odkritja

Washington, D. C., 13. maja. — Militaristični odsek nižje kongresne zbornice je včeraj naznanil, da je obnovil preiskavo bizniške taktike vojnega departamenta. Vršila se bodo zasliševanja za zaprtimi vrati, na katere bodo pozvani ljudje, ki so zapleteni v transakcije z vojnim departamentom.

Kongresnik John McSwain, načelnik militarističnega odseka, je napovedal senzacionalna odkritja v zvezi s temi transakcijami. Posebni odbor je bil na delu več tednov in preiskoval bizniške afere Josepha Silvermana, ki je kupoval razno vojaško opremo od vojnega departamenta. Ta zadeva je bila lansko leto v rokah veleporote distrikta Columbia, ki pa ni obtožila nobenega, pač pa je vse izjave prič, ki so nastopile pred njo, izročila kongresnemu militarističnemu odseku.

McSwain je dejal, da sedanja preiskava ne vključuje samo Silvermana, temveč tudi dva njegova sorodnika in večje število vojaških častnikov. Ko se je vršila preiskava veleporote, je bilo večkrat omenjeno ime pomožnega vojnega tajnika H. H. Woodringa, ki je Silvermanu zabranil vstop v vojni departament v času procedure.

O Silvermanu se je poročalo, da je pred veleporoto izjavil, da je od vojnega departamenta kupil 700.000 kosov spodnje obleke in v smislu pogodbe bi moral to blago ponovno prodati vladi po ceni, kakršno je on plačal. V zvezi s tem je dobil zagotovilo, da bo od vojnega departamenta lahko kupoval drugo vojaško opremo, katere armada ni potrebovala. Takrat je Silverman tudi izjavil, da bi bil vojni departament lahko prihranil \$700.000, ako bi se bil držal sklenjene pogodbe.

Naciji napadajo medicinsko znanost

Berlin, 13. maja. — Julius Streicher, eden izmed nacijskih voditeljev, je včeraj pri otvoritvi razstave za naravno zdravljenje v Berlinu izjavil, da bo nacijska Nemčija kmalu nadomestila medicinsko vedo z "naravnim zdravljenjem", katero je veliko uspešnejše kakor moderna medicina, ki je pod "židovsko kontrolo"...

Mnogo rudarjev ranjenih pri eksploziji

Fairmont, W. Va. — Pri eksploziji v premogovniku Bathlem Steel kompanije v Barrackville zadnje soboto je bilo več rudarjev težko ranjenih. Tri rudarje je pogrešajo in bojazen je, da so zgoreli pod zemljo. Po razstrelbi plinov se je ugaslo leseno tramovje v premogovniku.

Richberg posegel v stavko avtnih delavcev

Odpotoval je v New York, kjer bo konferiral z magnati

TOLEDSKA POGANJA KONČANA

New York, 13. maja. — Donald R. Richberg, načelnik odbora NRA, bo danes konferiral z vodilnimi avtnimi magnati z namenom, da prepreči oklic nadaljnjih stavk v avtni industriji. V New Yorku se bo sestal z A. P. Sloanom, predsednikom General Motors korporacije, in drugimi magnati. Radi stavke, ki je izbruhnila v tovarni Chevrolet Motor Co. v Toledo, je prizadetih okrog 33.000 delavcev in "newdealerji" se očitno boje, da se ne bi stavka razširila na vso industrijo. Pri vsem tem je značilno dejstvo, da je Richberg odpotoval v New York na predvečer volitev avtnih stavkarjev v Toledo, pri katerih bodo odločili, ali se vrnejo na delo v smislu predloga uprave Chevrolet Co. ali vztrajajo še nadalje v stavki.

Toledo, O., 13. maja. — Konferenca med predstavniki unije avtnih delavcev in uradniki Chevrolet Co. je bila včeraj zaključena. Udeleženci konferenice so sestavili mirovni predlog, ki bo predložen stavkarjem na glasovanje.

Federalna unija avtnih delavcev, ki je oklicala stavko v Toledo 23. aprila, je sklicala sšod stavkarjev, na katerem bodo glasovali o predlogu. Edward F. McGrady, pomožni tajnik v zveznem delavskem departamentu, je po konferenci izjavil, da mu je F. J. Dillon, organizator Ameriške delavske federacije, obljubil, da bo mirovni predlog priporočil stavkarjem in uniji v sprejetje.

Filipinci danes glasujejo o neodvisnosti

Manila, Filipinsko otočje, 13. maja. — Filipinci pojdijo jutri na volišča in sprejmejo ali zavrnejo novo ustavo, ki ima biti podlaga filipinskemu režimu v dobi prehoda k neodvisnosti kakor določa načrt kongresa Združenih držav. Filipinski otoki imajo 14 milijonov prebivalcev, koda za to glasovanje se je registriralo le 1.700.000 volilcev, vatevali okrog 300.000 žensk, ki bodo to pot prvič volile. Pričakuje se, da bo nova ustava sprejeta z veliko večino glasov. Na Filipinih sta dve stranki, ki sta proti tej ustavi. Prva, takozvani "sakdalist", ki so pred nekaj dnevi uprizorili krvavo vstajo, zahteva takojšnjo neodvisnost, ima pa komaj kakih 20.000 pristašev. Druga stranka so mohamedanski Muri na otoku Mindanao, ki so proti vsaki neodvisnosti.

Francija in Rusija raztegneta pakt

Opozicija v Nemčiji in na Poljskem

Moskva, 13. maja. — Pierre Laval, francoski zunanji minister, ki je danes prišel v Moskvo s svojim obilnim spremstvom na konferenco s sovjetskimi voditelji, je bil sprejet tako sijajno kakor še ni bil noben drugi tuji državnik, odkar obstoji sovjetska republika.

Moskva, 13. maja. — Iz zanesljivih virov se poroča, da bo Pierre Laval, francoski zunanji minister, ki ima priti danes v Moskvo, diskuziral s predstavniki sovjetske Rusije o pritegnitvi držav vzhodne Evrope v pakt vzajemne vojaške pomoči, ki sta ga Francija in Rusija nedavno podpisali v Parizu. Da li bosta dosegli ta cilj, je dvomljivo zaradi opozicije v nacijski Nemčiji in na Poljskem. Slednja je že dala vedeti, da se ne strinja z idejo.

"Dokler bosta Nemčija in Poljska nasprotovali kolektivnemu varnostnemu paktu, je francosko-ruski mirovni dogovor najboljše garancija za ohranitev miru, toda mi želimo, da se varnostnemu paktu pridruži tudi ostale države," se glasi uradna izjava.

Moskovski tisk poudarja, da bo Lavalov obisk pokazal svetlo, da je bila sklenitev pariškega pakta prvi korak v smeri tesnejše kooperacije med Francijo in Sovjetsko unijo. Dalje poroča, da bodo Laval, Stalin, Litvinov in drugi visoki sovjetski uradniki na moskovski konferenci razpravljali o mednarodni politični situaciji, kar pomeni, da bo tudi vprašanje oborožitve Nemčije na dnevnem redu.

Večina sovjetskega tiska naglašajo ojačenje rdeče armade in velikanski napredek sovjetskih industrij, ki je bil dosežen v zadnjih letih, kar skupno predstavlja ogromno silo v interesu evropskega mira.

"Noben evropski državnik ni tako slep, da ne bi priznal, da je mir ogrožen," piše izvestija. "Francija in Rusija sta zedinjeni in pozdravljata kooperacijo z drugimi državami, ki naj bi preprečila krvavi konflikt."

Konvencija socialistov v Illinoisu

Več resolucij sprejetih

Decatur, Ill. — Zadnje soboto in nedeljo se je tukaj vršila letna konvencija socialistične stranke v Illinoisu, na kateri je bilo od 114 klubov zastopanih le 36.

Konvencija je sprejela več važnih resolucij, med katerimi so: za sodelovanje socialistov v gibanju za ustanovitev prave delavske stranke, v kateri bi lahko funkcionirala tudi socialistična; podpiranje narodne eksekutive v boju s "staro gardo", v New Yorku, ki je te dni diplomatično odklonila njene pogoje za spravo; izrekla se je za izključitev Harryja Langa iz socialistične stranke radi njegovih antisovjetskih člankov v Hearstovem časopisju (newyorkska organizacija ga je z majhno večino suspendirala za eno leto). Za glasilo stranke v Illinoisu sta bila indorsirana Wisconsin Leader in Socialist Call.

Apel komunistične stranke za enotno fronto je konvencija odklonila iz razloga, da morajo prej prenehati napadi na socialistično stranko. To je storila kljub temu, da je komunistična organizatorja dala priliko, da je nagovoril konvencijo.

Na predvečer konvencije je govoril v Decaturju Norman Thomas, ki je kritiziral lokalne oblasti radi razbijanja stavke oblačilnih delavcev. Dasi je stavkarjev komaj okrog 270, je bilo nastavljenih 150 deputijev. Proti njim je bila izdana tudi injunkcija.

POLJSKA PRED KRIZO OB SMRTI DIKTATORJA

Pilsudski se je hotel polastiti predsedništva

NJEGOVA PISANA PRETEKLOST

Varšava, Poljska, 13. maja. — Poljski diktator Józef Pilsudski je nepričakovano umrl včeraj — na dan obletnice svojega oboženega puca, s katerim se je polastil diktature pred devetimi leti. Star je bil 67 let.

Poljska je danes dejanska v obsednem stanju. Močne vojaške čete kontrolirajo Varšavo in vsa večja mesta in opozicija se ne sme ganiti. Proklamirano je uradno žalovanje za "največjim junakom poljskega naroda" in vsa gledališča so zaprta.

Zdaj šele se je izvedelo, da je bil Pilsudski smrtno bolan ves zadnji teden, toda časopisje ni smelo poročati o tem. Imel je raka v želodcu. Oficielna vest o njegovi smrti je bila izdana šele dve uri potem, ko je bil mrtev — in ko je bil imenovan njegov namestnik v vojnem ministarstvu in ko so bile razposlane vojaške čete po vsej republiki s poveljem, da takoj zatro vsak pojav sovražnih demonstracij in izgrediv.

Pilsudski je začel dobiti dva namestnika. General Ward Rydz-Śmigły je prevzel vrhovno poveljstvo armade in general Tadej Kasprzyk je vojni minister.

Pilsudski je prvi diktator v po-vojni Evropi izven Rusije, ki ga je vrela smrt. Za seboj ima pisano preteklost. Doma je bil iz Vilne in študiral je medicino, a že kot dijak se je pridružil ruskim revolucionarjem in pregnan je bil v Sibirijo, kjer je živel pet let. Vrnil se je v Varšavo in tam se je pridružil socialistični stranki. Ruske oblasti so ga spet zaprle, toda ušel je v Avstrijo. Ko je izbruhnila svetovna vojna, je Pilsudski organiziral v Galiciji prostovoljce, s katerimi se je pridružil avstrijski armadi in se bojeval z Rusi. Kasneje so avstrijski in nemški militaristi zahtevali od njega, da jim prišee zvestobo in Pilsudski je odklonil prisego, nakar so ga zaprli. Revolucija v Nemčiji ob koncu vojne mu je prinesla svobodo in takoj je šel v Varšavo, kjer je s svojimi legionarji organiziral začasno vlado in vodil ustavno skupščino poljske republike. Od začetka je bil vrhovni vodja poljske armade in prvi predsednik poljske republike. V vojni med Poljsko in Sovjetsko Rusijo je vodil poljske čete in napadel Ukrajino, a bil je tepen in umakniti se je moral v Varšavo, ko so sovjetske čete poplale vso zapadno Poljsko. Po miru z Rusijo se je Pilsudski zapletel v notranje boje s poljskimi demokrati in zavzel skrajno reakcionarno stališče.

Bilo je 12. maja 1926, ko je Pilsudski s svojimi oboroženimi legionarji izvršil puč v Varšavi in se polastil režima. Od takrat je bila njegova beseda zakon. Predsedništvo, ki mu ga je zbornica ponudila, je odklonil, izbral pa je Ignaca Moscickega, svojega pristaša, za predsednika, on pa je obdržal poveljstvo armade in vojni ministarstvo. Pred kratkim je diktiral spremembo poljske ustave in baš pred nekaj dnevi so poročali, da namerava odstaviti Moscickega in vzeti predsedništvo, tako da bo — kakor Hitler — v eni osebi vsa oblast na Poljskem. Ta račun mu je prekrizala smrt.

Vodilni Poljaki na čelu režima priznavajo, da nimajo v svoji sredi nobene močne osebnosti, ki bi bila v stanju nadaljevati Pilsudskijevo diktaturo. Stavkarjev komaj okrog 270, je bilo nastavljenih 150 deputijev. Proti njim je bila izdana tudi injunkcija.

Skupina republikanskih veljakov, ki so se sestali v Washingtonu. Od leve na desno: Kongresnik Snell, senator Borah, governor države Maryland Nee in William Allen White iz Kansasa.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena (Slovene) Society in America
\$2.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leto; za Chicago
in Cleveland \$3.00 na leto, \$4.50 na pol leta; za Indianapolis
\$2.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cleveland \$3.00 per year,
foreign countries \$3.00 per year.Cene oglasov po dogovoru. — Poslani dopisi in nezarobeni
listovniki se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trike, po-
veti, drame, pesmi itd.) se vrnijo pošiljatelju le v slučaju, če
je priložila pošto. — Advertising rates on agreement. — Manuscripts of commu-
nications and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.Narodna in Zdravstvena (Slovene) Society in America
PROSVETA
5657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Še enkrat: klerofašist Coughlin

Demokratski senator Bailey iz Severne Karoline je imel prav, ko je rekel v senatu, da Chas. E. Coughlin (izgovori Kaglin) je lahko "father" v svoji cerkvi, ni pa noben "father" na politični, ekonomski in socialni fronti; na tej fronti je on sam navaden agitatorski vodja in politični šarlatan prve vrste, čeprav nastopa v črni suknji in z rimskim kolarjem okoli vratu.

Nasim Coughlinovičem, ki mu delajo poklonce do njegovih čevljev, seveda ne ugaša to, kar je povedal senator Bailey. Dočim na eni strani hinavsko trdijo, da je Coughlinova križarska kampanja demokratska, jim na drugi strani uhaaja, da je Coughlin nekak "božji poslanec". Kakor kleriki v Italiji od najnižjega kaplana do kardinala radi vzlikajo, da je "sam Bog poslal" Mussolinija, in kakor so kleriki v Avstriji vzlikali, da je "sam Bog poslal" Dollfusa — menda zato, da ga je fašist nacijske znamke ubil! — tako tudi naši kleriki v Ameriki — ne bomo rekli, da vsi, toda precej jih je — zdaj vzlikajo, da je "sam Bog poslal" Coughlina. In seveda, kogar "Bog pošlje", ta ne posluša zabite črede! Tega mora čreda poslušati in drveti za njim!

Coughlin je zadnjič govoril v Clevelandu in med drugim je rekel (kakor ga citirajo časopisi): "Odslej zanaprej mora vsakdo, ki bo pisal program za predsedniškega kandidata, prej vprašati za svet Narodno unijo za socialno pravičnost, kajti ta unija je zdaj močnejša kakor vsaka stranka in vsak predsednik."

Kdo je ta "Narodna unija za socialno pravičnost"? To je Coughlin s svojo čredo, ki na vse priklama, kar on reče. Ta "unija" ima "socialni program" šestnajstih točk. Kdo je spisal ta program? Coughlin. In kdo je obvestil čredo z vseh štirih vetrov, naj enostavno ta "program" podpiše in mu pošlje svoje ime z naslovom vred? Coughlin. In kdo je obvestil čredo, da pristopnine in članarine v njegovi "uniji" ni, toda prostovoljni prispevki so dobrodošli? Coughlin. (Glej Ameriško Domovino, ki je poročala, kako Coughlinovi kleriki dnevno odpirajo cele trupe pisem in jemljejo iz njih petake, desetake, dvajsetake...)

To je torej Coughlin oziroma "Narodna unija za socialno pravičnost". Coughlin se baha, da je "unija" že narasla na deset milijonov članov. Kdor hoče, mu lahko verjame; kontrole ni nobene in vsako število je prav tako zanesljivo kakor drugačno. Pa recimo, da Coughlin ima deset milijonov pristavev. To še ni niti ena četrtnina volilcev v Združenih državah, to je komaj polovica vseh katoliških prebivalcev, vstevši dojenčke, če je res, da ima Amerika 20 milijonov katolikov, česar pa ne verjamemo.

Kako si torej Coughlin upa grmeti, da "odslej zanaprej bo moral vsakdo vprašati za nasvete njega (to je njegovo unijo), kadar bo pisal program za predsedniškega kandidata"?

Vsakdo, ki ni dokraja slep, lahko ugane, kam to meri. Vsakdo, ki ni dokraja slep, nam bo pritrdil, da smo imeli prav, ko smo Coughlina označili za klerofašista in njegovo tulečo propagando za klerofašistično. Tudi klerofašist Dollfuss ni imel večine v Avstriji, najmanj pa na Dunaju, a to ga ni nič oviralo pri njegovi kampanji za zadavljenje avstrijske socialne demokracije. Coughlinu še manjkajo — napadalne čete in njegov klerofašistični bojni aparat bo popoln.

Coughlinovo kričanje proti bankirjem in ostalim kapitalistom je velik bluff. Kričanje je namenjeno samo za čredo, dejanski je pa Coughlin v zvezi z bogatimi finančniki in industrijci, ki imajo svoj glavni stan v New Yorku. Senator Elmer Thomas, Coughlinov zaveznik, je zvezan z istim "bunchem". Coughlina podpirajo nekateri industrijski magnati, ki so zagrizeni sovražniki organiziranega delavstva, podpirajo ga baroni srebra, ki se zanimajo le za svoj profit iz srebrnih rudnikov in za delavce ter male farmarje se zmenijo toliko kakor za lanske sneg. Na Coughlinovem shodu v Detroitu sta bila navzoča tudi governer bombazne borze v New Yorku, velike igralnice za bombaž, in vodilni bombažni špekulant iz Bostona.

Coughlina je treba videti v pravi luči in spoznati v njem — klerofašista. Na to je treba priti pravočasno, kajti njegova največja kampanja pride prihodnje leto, ko bo po njegovem diktatu — "vsakdo moral priti k njemu po volilni program za predsedniškega kandidata."

Ameriška delavska in farmerska masa po-
(Daje v zadnji koloni.)

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke

Proslava Prvega maja na vzhodu

Elizabeth, N. J. — V tem mestu je na tisoče delavcev proslavilo Prvi maj, mednarodni delavski praznik. Vršila se je velika parada, v kateri so bile zastopane razne delavske grupe, unije in politične skupine. Seveda so bili zastopani tudi socialisti in komunisti. V pohodu so se videli številni napisi in plakati, ki so jih nosili korakajoči delavci. Lepo je bilo videti vso to množico, ki je demonstrirala svojo solidarnost na Delavski praznik Prvi maj.

Pollejša je bila pripravljena vsepoved, toda imela ni kaj delati, kajti pohodniki so bili mirni. Po paradu se je vršil velik javni shod v Armory dvorani, ki je bila polna delavcev in delavk. Imeli smo dobre govornike. Nastopil je delavski organizator Nelson, član soc. stranke, ki je predstavil po vrsti sledeče govornike: A. Giovanetti, Ray Brown, Morris Hackerja in Petra Detlovsona. Delili so tudi pamflete in delavske časopise, Challenger in Daily Worker. Med parado je z avta govoril potom močnega zvočnika dober govornik, ki je pojasnjeval pomen Prvega maja za delavstvo. Obsojalo se je W. R. Hearst in njegovo žolto časopisje, ki propagira fašizem v Ameriki.

Pri vsem tem je najbolj žalostno to, da je še vedno toliko delavcev, ki kupujejo časopise, ki jim zastupljajo možgane, kakor to dela Hearstovo časopisje v vseh večjih ameriških mestih. Hearst ne nastopa le proti delavcem in njihovim organizacijam, ampak tudi proti vsem inozemcem, da se v Ameriki vpostavi fašistična vlada po vzoru Mussolinijeve in klerofašistične ter nacijske. Dolžnost vseh zavernih delavcev pa je, da pomagajo odpreti oči vsem zaslepljenim delavcem, da bodo vedeli, da je Hearst največji sovražnik vseh delavcev, ne glede na narodnost ali vero.

Na žalost je med nami tudi mnogo slovenskih družin, ki kupujejo Hearstove liste in iz njih zajemajo strup proti samim sebi. Hearst ima svoje časopise po vseh ameriških mestih. Svoje čitatelje pita s protidelavsko propagando, jih zavaja in potvarja resnico. Zato pa bi moral vsak delavec poskrbeti, da delavske mase spoznajo, kaj je resnica na vsem tem, kar Hearst servira svojim čitateljem v prid svojih interesov, ne v prid delavskih interesov.

Naše društvo št. 540 SNPJ bo priredilo piknik skupno z društvom št. 553 HBZ dne 23. junija v Germani halli, Greater Elizabeth, 623 Worth ave., blizu Park ave. in 25 Highway. Lindet, N. J. Vstopnina bo 25c. Zacetek ob 1. popoldne. Društvena blagajna je suha in potrebuje pomoči. A. Sprogar, 540.

O dvojnem slavlju v Pueblu

Pueblo, Colo. — Dne 4. maja zvečer je društvo Orei št. 21 SNPJ priredilo majsko proslavo z dvema igrama in nagovori ter plesno zabavo. Obenem je bilo to tudi slavlje društvene 30-letnice. Prireditve se je vršila v Orlovi dvorani. Br. Pechnik, društveni tajnik, je otvoril program s primernim pozdravnim nagovorom, nakar je predstavil br. Franka Boltezarja, kateri je apeliral na starše, naj pripeljejo svoje otroke v društvo, kajti to je potrebno, sedanje slabe razmere propadajočega kapitalističnega sistema nas še posebej silijo, da dobro zavarujemo sebe in svoje otroke v dobri organizaciji kot je naša SNPJ, tako je tudi potrebno, da se pridružimo delavski organizaciji, ki se bori za delavske interese.

Potem je bila uprizorjena enodejanska igra "Blaerno slavlje", ki jo je spisal Ivan Molek. V njej so nastopili sledeči: Frances Pogorelec, Hedwig Rašpet, Anton Kochevar in Jerry Klintz. Igrali so dobro in občinstvo jih je nagradilo z aplavzom. Nato je lepo zapel pevski zbor Slovencev.

Druga igra je bila tudi enodejanska, namreč "Slepi agitator". V njej so nastopile sledeče osebe: Frank Boltezar, Frances Klanchar, John Klanchar, Steve Sain, Frank Stare, Frank Pechnik, Agnes Knafelc, Blaz Kerin, Anton Lukanik in Frank Pogorelec.

rele ter rudarji in deputiji. Ta igra se vrši v rudarski kemp, in tudi ta enodejanka je dobro uspešna.

Po programu za ples je igral Sustarjev orkester.

Udeležba je bila velika in razpoloženje zelo dobro. Tako je omenjeno društvo proslavilo svojo in majsko obletnico, na lep in dostojen način. Matija Pogorelec.

Gor in dol po metropoli

Cleveland — Dne 8. maja se je vršil v Public Auditoriju velik shod radiopridigarja "father" Coughlina. Udeležilo se ga je baj okrog 24,000 ljudi, po našem mnenju večina iz radovednosti. Ne bojte se, blufarje pridejo ljudje radi poslušat. Matsikateri nam je pravil in zagotavljal, da pridigar lepo in izvrstno govori za delavce in farmarje. Gotovo, da lepo govori — saj je tudi Mussolini, Hitler in drugi lepo govorili, in kaj so skuhal?

Treba je pogledati okoliščine, se te kolobocije. On napada vse od kraja, Roosevelta in njegovo administracijo in nihče ne migne z mezinem. Naj to stori kakšen komunist ali pa kak drug radikal, pa bi bilo takoj po njem. Da napada kapitaliste, je to samo spretna preteza; prav tako je njegovo potegovanje za biveše vojake — za bonus. S tem dvema pretezama dobi največ ljudi na svojo stran.

Mi vsi vemo, da nam je potrebna socialna pravičnost, ker te je vražje malo. Ali pa nam jo bo mar Coughlin prinesel?

In v ožgled njegovih napadov na Rooseveltovo administracijo smo močno radovedni, kaj poretče A. D. — Pirc in Debevec. Ali se bosta kaj potegnila zanj? Do sedaj se še nista, še vedno ribarita v kalnem.

Kako smo se imeli v Girardu, O., na proslavi 30-letnice Proletarca 4. maja? Imeli smo se prav izvrstno. Iz Clevelanda nas je šlo z velikim busom in privatnimi karami okrog 75, med temi pevci in pevke klubove Zarje in Delavei, ki so nastopili tamkaj in prav dobro izvršili svoje naloge. Razen Clevelandčanov so bile zastopane še sledeče nasebine: Salem, Niles, Warren, Youngstown (Ohio), Sharon, Farrel in Bessemer (Pa.). Prišel je tudi naš agilni sodrug Matekovich s svojo soprogo iz Gowane, N. Y.

In kot sem zadnjič povabil v Prosveto, so se odzvali vsi s svojimi družinami — Jež, stara korenina, je bil bolan. Prišli so med drugimi Frank Petrich, John Petrich, Jože Cvelbar, Frank Kramar, Novak, Valentinčič, Križaj, Mihevc, Černe v spremstvu pečlarja Plaharja in več

drugih. Torej hvala za odziv. Siguren sem, da se nihče ne kesa, ker bilo je izvrstno in interesantno v zbrani družbi. Vse se je izvršilo v najlepšem redu, program in zabava. Všeč je bila ljudem posebno Barbičeva godba, ki je igrala za stare in mlade, samo prehitro je vse minilo. Torej pozdravljeni sodrugi in simpatičarji in na svidenje še drugokrat!

Kaj pa vreme? Zadnjih deset dni se je kisalo; deževalo je in bilo je zelo pusto. Sedaj se je zopet pokazalo lepo in toplo pomladansko sonce ter poglalo v naravi bujno zelenje in cvetje.

Povprečna starost med umrlimi odraslimi rojaki v Clevelandu je med 40. in 50. letom, pa če se Pirc in Debevec na glavo postavita. Vse tiste cvetke, ki sta jih Jankovich očitala, rastejo v njenem vrtu. Blato naj počistita kar pred svojim pragom.

Kaj pa kampanja SNPJ? Ta v Clevelandu dobro napreduje. Z Lansko kampanjo je SNPJ pridobila, če se ne motim, 3683 novih članov v obeh oddelkih. Upam, da ne bo dosti manj tudi z letošnjo. Torej bratje in sestre, naša jednota je napredna, močna in poštena. Nasprotniki naj le butajo ob njo, si bodo vsaj butice malo omečili! In dokler so glavni odborniki jednote tako agilni in pošteni, se nam tudi ni bati.

Pred kratkem sem dobil pismo iz stare domovine, v katerem mi jokajoče pišejo, kako so zatirani gospodarsko in politično pod Italijo. Zapirajo celo tiste duhovnike, ki jim skušajo oznanjati božjo besedo v lastnem jeziku. Pri tem obsojajo papeža, ki pa ne trenje z mazinem. Njih obsodba je pravična in pravilna. A. Jankovich.

Prvi maj v Milwaukeeju

Milwaukee. — Prvi maj, svetovni delavski praznik, je tukaj inje delavstvo praznovalo v ogromnem številu. Tako velike demonstracije proti krivičnemu kapitalističnemu sistemu to mesto še ni nikdar prej videlo, čeprav je bilo pravo zimsko vreme.

Ko smo se med 1. in 2. uro popoldne zbirali pri novem opražnem sodišču, so viseli nad mestom težki deževni oblaki, iz katerih je pršilo. In ker je pilhal tudi mrzli veter s severa, so bili delavci oblečeni v zimskih suknjah ter se šalili s pozdravi: "Happy New Year", "Merry Christmas." V mrzlem vetru so vihrale rdeče zastave, da je sloveku kar dvigalo srce. Za lež in burjo in snežinke se ni nikdo zmenil.

Ko je prišla druga ura, se je povorka pričela pomikati po glavnih ulicah. In kljub temu, da smo bili premočeni do kože in premrzeli, smo korakali pol-lrugo uro. Nikdo se ni umaknil z povorke, ker volja do prazno-

James E. van Zandt, načelnik organizacije Veterani zunanjih vojn.

vanje našega praznika je bila močnejša v delavskih središčih kakor pa neljublj vremeniki elementi. Po poldrugi uri korakanja smo zopet dospeli nazaj pred okrajno sodišče, kjer bi se imeli vršiti govori. Do teh pa ni prišlo, ker se je premraženo in premočno toda zadovoljno in ponosno delavstvo hitro razpršilo na svoje domove in zvečer v dvorane.

Mi Slovenci smo imeli svojo večerno proslavo v South Side Turn dvorani, kjer sta nastopila kot govornika Walter Polakovich in Frank Zaitz. Predsedoval je Mike Sostarich. Po govorih smo se zabavali pozno v noč. Joseph Ule.

Srebrni jubilej

Milwaukee. — Čeprav sem naročnik na dnevnik Prosveto že precej časa, je to moj prvi dopis, ki se nanaša na presenečenje, katerega so nama z ženo izkazali najini sorodniki in prijatelji ob priliki 25-letnice zakona. Bilo je v soboto zvečer 27. aprila. Že sva se pripravljala k počitku, ko nekdo potkna na vrata. Ko jih odprem, opazim Franka Glavana, očeta soproga najine hčerke. Reče nama, da morava z njim, ni pa hotel povedati kam in zakaj. Samo z njim naj greva.

Vodil naju je v Tamshetovo dvorano, kjer sva se začudena znašla v krožku okrog 70 sorodnikov in prijateljev, ki so naju navdušeno pozdravili in nama čestitali k 25-letnici zakona ter izrazili željo, da bi praznovala tudi 50-letnico. Opazil sem prijatelja celo iz 65 milj oddaljenega Sheboygana. Pri bogato obloženi mizi in ob zvokih godbe smo se zabavali do ranega jutra. Naj bodo te vrstice najina skromna zahvala vsem sorodnikom, prijateljem in znancom za izredno presenečenje!

Anton in Mary Strukel.

Dosti snega, dosti vode
Crested Butte, Colo. — Pri nas v Skalnatem gorovju, kjer smo nekako 10,500 čevljev nad morsko gladino, imamo jako slabo in pusto vreme. Še vedno snéži. Prvega maja smo dobili 14 palcev snega. Vode, bistre in pametne, bo torej dovolj in bomo ob njej tih.

Trideset milj od tukaj grade velik jež, ki bo stal nad dva milijona. Gradbeno delo imajo kompanije. Pri tem delu uposlujejo le mlajše in krepke moči, mi starjši nimamo nobene prilike. Pod sedanjim sistemom nam je na razpolago le še poč in pa pipa, drugih pravic skoraj nimamo.

Citam razne novine, ali Prosveta se mi še najbolj dopade, ker brani delavce pred kapitalisti. Paul Panian.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Aurora, Minn., J. M. — Vest o smrti Fr. Škerjaka smo vzeli iz Glasla Naroda v New Yorku. Njegov brat naj piše tja za informacije.

Triumf moderne kirurgije

Nekaj mesecev je tega, kar so ameriški bolni pisali o genialni operaciji možganov — operaciji, ki je človeka ne bi verjel, če je ne potrdili resni zdravniški časopisi: neki bolnik je sedel brez narkoze in brez anestezije na stolu pred zrcalom in gledal, kako mu kirurg reže budo iz možganov...

Tudi če pustimo ob strani ves ameriški tam, ki je dokaj neokusno razbopal to znano nito operacijo širom sveta, nam še zmerom ostane to prečudno dejstvo samo: operiran sedi pred zrcalom in gleda, kako zdravnik nožem beza po njegovih možganih!

Za vas, ki niste študirali zdravništva, je potrebno, da vam nekaj pojasnimo: vedeti morate namreč, da možganska snov ni občutljiva bolečina.

V Ameriki je uveljavil dr. Cushing, na Fcoskem pa dr. Martel, oba neodvisno druga drugega, zelo duhovit postopek pri možganskih operacijah. Izumila sta posebne, zelo natančne električne naprave, ki omogočajo operacijo je bui tja do pomarančje velikosti. Naj v slednjem na kratko popišemo načelo francoske metode.

Vrtanje lobanje

Najprej je treba natanko dognati, kje nahaja bula, ki jo je treba operirati. V ta namen se vpihne zrak, ki napolni prirodne pline v možganih; potem preide zdravnik bnikovo glavo z roentgenskimi žarki. V njih ti zračni "mehurčki" vidijo v obliki svetlega peg, in če so nenormalno nagnjeni na stran, da iz tega presoditi, kje se bula nahaja.

Dostikrat pa roentgeniziranje sploh ni potrebno; živčne motnje, izguba ravnotežja, o sih pa tudi že začetki nastopajoče otrplosti vščemu nevrologu zadoščajo, da dožene, kate del možganov trpi.

Pri operaciji posade bolnika na poseben slanjač s premakljivim naslonilom. Potem se s prav finim svedrom, ki se silno hitro vrti, dobn kakor zobarjeva stružnica, prevrtajo banjo na več krajih, tam kjer bo treba le izkazati. Zanimivo je, da se sveder sam od se ustavi, ko je kost prevrtana, ne da bi raz možganske opne. Nato zapiči zdravnik v stale luknjice cirkularno žagico, ki ima takšno varnostno pripravo, da ne pride do možganov.

Rezanje, čiščenje in sleherni drugi se ta neznačajna operacija v možganih je izredno ljliva že zaradi silnega krvnega pritiska, utegne povzročiti krvavitve. Tudi tu so izumili duhovite električne aparate, kakor primer električno dieto. Toda najizrednej pri operaciji je to, da ostane bolnik ves čas popolni zavesti in da se lahko na glas komuje z zdravnikom in njegovimi asistenti, da bi čutil le najmanjšo bolečino, ne da bi sploh zavedal, kaj počno z njegovimi možgani.

Operacija srca

Tudi druga panoga moderne kirurgije, kisto iz najnovejših dobe, se ponaša že z nmi operacijskimi čudeži: v mislih imamo rurgijo srca.

Srce, najbistvenejši organ za naše življenje, je nekako neodvisno bitje v nas, ki na ne moremo vplivati. Nemogoče je ustaviti njeno ali bolno srce, da bi ga operirali — nemogoče zato, ker tvegamo, da bolnika umremo. Zato mora zdravnik operirati na živo in utripajočem mesu, biti mora spreten kak le kdo in nagel, da operacijo začne in dokon med dvema utripoma!

Vzemimo na primer ono strašno "skritič srčne zaklopke", to je stisnjenje mesnatih klopke znotraj srca; nekatere primere te hlo so operirali tako, da so prerezali srce in v zelo naglo vtekli instrument, ki je imel nlogo zaklopko razširiti.

Precej drzna metoda sestoji v tem, da komato srce za trenutek vzamemo njegovo vlogo "žive črpalke"; v ta namen odvemo kri po cevkah v posebno električno črpalko, igra vlogo umetnega srca.

Pri operaciji z nožem ranjenega srca pa kole ravnaajo: najprej prelagajo in odstran je reber; tako se odpre zdravniku ranje srce, iz katerega brizgane ob vsakem utripu Kirurg pritisne prst na rano, da ustavi k potem pa izrabi kratki premor med dvema tripoma, da potegne s šivanko nit za zašit rane; pri prihodnjem premoru nit zavola pri tretjem potegne. Lahko si mislite, ka hladnokrvnen in spreten mora biti kirurg, dobro izvede toli kočljivo operacijo.

Dogodilo se je pa tudi že, da so operirali ljudi, ki jim je prodira krogla v srce in se premetavala ter ustvarjala v ranjencu strhotne občutke tesnobe. Pri takih ranjencih najprej kirurg prereže srce, gre vanj s kleščami, potegne kroglo ven, njegov asistent pri priči rano zašije, da zapre srce še pri prihodnjim utripom.

Dodati moramo kajpada, da dajo zdravniki pri takanih operacijah bolnikom primerno sredstvo, ki zavira utrip srca. Tako ima kirur na razpolago več sekund časa — toliko, da lahko med tem z vso naglico izvede večkratno operacijo.

Takšno je danes stanje kirurgije srca in možganov, to je tiste panoge v zdravništvu, spada skupaj z operacijo žil med najnovejšo pridobitve sodobne operacijske tehnike. Dnes lahko rečemo, da ga ni več človekova snov, ki ga ne bi mogel zdravnikov pod režgana, Vsakega ranjenca, vsakega bolnika je mo operirati — samo da še diha. In ta zavest sme biti trpečemu človeštvu velika tolažila.

(Daje iz prve kolone.)

goltne dosti, čudovito dosti, ni pa še padla toliko nizko, da bi pogoltnila vse tisto, kar Coughlin tlači v goltanec.

James A. Moffett, načelnik federalne stanovanjske administracije, se je oblekel v delovno obleko, ko je zasadi prvo lopato v zemljo, na kateri bo vlada zgradila stanovanjski projekt v Clarendonu, Va.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

TA NESREČA SLUŽKINJE V GORIČANAH

Rešila gospodarjevega psa, služkinja pod vlak

Nekega višjega uradnika pri Medvodah je bila služkinja 28-letna kot služkinja. Njen gospodar je odšel za praznike na dopust, služkinji pa je dal naj skrbno pazi na njegovega psa volčjaka, za katerega je zelo bal. Služkinja se je zvedela, da odgovarja za psa, ki ga je zaradi tega res pač skrbno, preskrboval.

Veliko nedeljo proti večeru, ko je bila služkinja na sprehodu, kaj je bilo naročeno. Ko je bil blizu proge, je ravno prišel vlak. Pes se ji je priključil iz rok ter se poglaval lokomotivi. Služkinja se je strasila za življenje psa in bila v tem na svoje življenje planila je na progo, da po njej se izprej lokomotive, a se je sam še pravočasno služkinjo pa je lokomotivni voznik vrgel več metrov daleč, kjer je obležala brez življenja. Služkinja se pokličevalni avto, a je služkinja pred njegovim prihodom imela je v tovarni ženi, kateri se je nameravala izkazati poročiti, a je zdaj iz življenja zaradi gospodarjevega psa.

TA NESREČA V KAMNISKI PLANINAH O VELIKI NOČI

akademik Mirko Gombač je v Ljubljani strmoglavil pred. V Ljubljanski bolnišnici podlegel poškodbam

Hitro pride pomlad, hišniki vsako nedeljo v planini potem ne mine skoraj nikoli, da se ne bi ta ali oni v njih ponesrečili. Letos smo imeli nekaj nesreč, na veliko pa se je pridružila nova, kamniških planinarah je strmoglavil 22-letni ljubljanski akademik Mirko Gombač ter tako hude poškodbe, da je bil kmalu po prihodu v bolnišnico podlegel.

Gombač se je napotil s prijateljem v Kamniške Alpe. Na veliko nedeljo sta iz Kamniške Bistrice na avto, ki sta spotoma sprejela smert ter se napotila v Skuti. Pot po Kokrškem je bila zelo zasnežena, v bližini pa zamrznjena in na kaj vsako stopinjo je bilo težko stopiti. Ko sta prišla na Mala vrata, je Gombač nenadoma spodrsnil in je po strmih pobočju, ki se ni mogel ustaviti. Padel je pešino kakih 20 m globočino, ter se kotil dol po dolini Jurjevcu, kjer je padel.

Gombač je bil sam, ni imel nikogar, ki bi ga pomagal, zato se je v Kamniško Bistrico ter tam, kjer je bil, natočil. Okrog petih ur je bil v bolnišnici, kjer je bil podlegel poškodbam. Erjavškova je bila skupina šestih

Potrjene pa so liste vladnega predsednika Jevtića, bivšega ministra Maksimovića, bivšega ministra Ljotića (fašisti) in lista, katere nosilec je hrvatski politik dr. Maček in na kateri kandidirajo tudi zastopniki muslimanov, bivših demokratov, davidovičevcev in radikalov. Radičevski vodja dr. Maček je našel nekaj kandidatov tudi med Slovenci.

Drugače je predvolivna doba precej mirna in menda še nikoli ni bilo tako malo živahnosti pred volitvami kakor ravno sedaj. V Sloveniji n. pr. noben dosežani list ali dnevnik ne agitira ne za to ne za ono listo, le novo ustanovljeni "Glas naroda" agitira za listo vladnega predsednika.

Trgovino zažgal in izvršil samomor

V Predtrgu pri Radovljici je na veliki petek na vsežgodaj izbruhnil požar v trgovino Franceta Tevža. Tevževa žena je ob štirih zjutraj odnesla pogache k peku, da ji jih speče, ko pa se je vrnila, je opazila, da v trgovini gori in da je njen mož pokonci in oblečen. Na njeno vprašanje ji je odgovoril Tevž, da gori pač v trgovini. Žena je planila v trgovino, mož pa je legel spat. Ko je odprla vrata v trgovino, ji je bušil v obraz dim in plamen. Klicala je na pomoč, prihiteli so gasilci in začeli gasiti, kajti če bi se ogenj razširil na ostale dele hiše, bi bile v nevarnosti tudi sosedne hiše, ki stoji tik Tevžev, in v nevarnosti bi bil ves Predtrg pa tudi Radovljica. Tevž sam pa je lepo mirno ležal na postelji v spalnici.

Ko so ogenj z velikim naporom le zadušili, so prišli naslednji dan tudi orožniki, a Tevž je še vedno kar ležal na postelji. Orožniki so domnevali, da je pijan in da spi tako trdno, da jih ne sliši. Ko pa je prišel zdravnik, je ugotovil, da je Tevž mrtev: zastupil se je z octovo kislino.

Tevž je prišel trgovati v svetovni vojni in je njegova trgovina prav dobro uspevala. Zadnja leta pa je začel močno popliti in postal je čedalje bolj zmeden. Zaradi tega se njegova žena preko sodišča skušala urediti zadevo in rešiti trgovino s tem, da bi bila trgovina prepisana njej. To bi se moralo zgoditi prav na veliki petek, toda Tevž je zase rešil zadevo po svoje: trgovino je zažgal, da je zgorela vsa zaloga, sam pa izvršil nato samomor.

Škoda v trgovini znaša okrog 100 tisočakov.

Dve slovenski noviteli. — Ljubljanski dramski gledališče je pred kratkim uprizorilo novo slovensko orodsko delo pisatelja Bratka Krefta, tridejansko slovensko legendo "Malomeščani". Delo je režiral avtor sam. O delu bomo še poročali. — Dne 24. t. m. pa je krstna predstava nove vojne drame pisatelja Angela Cerkvenika "Kdo je kriv" na odru mariborskega gledališča. Ta drama je izšla lani v knjigi. V slovenskem posloju imam del s snovjo iz vojne zelo malo. Vojna kakor da je šla mimo naših pisateljev in pesnikov. Cerkvenik je eden redkih, ki je za mnoge novele črpal snov iz vojne, zdaj pa je napisal še drugo dramsko delo, ki mu je glavna vsebina in glavni junak vojna.

Federacija prla relifni načrt

Illinoiske delavske unije pozvane, naj odobre zvišanje kupčijskega davka

Chicago, 13. maja. — R. G. Soderstrom, predsednik državne delavske federacije, in Victor A. Olander, tajnik, sta naslovila apel vsem delavskim unijam, naj odobrijo zakonski načrt za zvišanje kupčijskega davka z dveh na tri odstotke. V apelu napadeta državno trgovsko zbornico kakor tudi "Workers' Alliance", organizacijo brezposelnih, češ, da sta sklenili čudno prijateljstvo in skupno vodita boj proti uveljavljanju relifne zakonodaje v Illinoisu.

Doznanlo se je, da se voditelja illinoiske delavske federacije bojita, da ne bi člani delavskih unij dezertirali in se pridružili radikalni organizaciji brezposelnih v tej kritični situaciji. Znano namreč je, da delavske unije nasprotujejo zvišanju kupčijskega davka, toda Soderstrom in Olander jih urgirata, naj v načelu odobre ta davek, ker je po njunem mnenju edin izhod iz relifne krize. Olander je član illinoiske relifne komisije. Workers' Alliance, kateri na čeluje Frank Waugh McCullough iz Chicaga, se je zadnji teden udeležila "gladovnega pohoda" v Springfieldu in potem naznanila, da se bodo njeni člani danes ponovno vrili v državni kapitol, kjer bodo demonstrirali proti sprejetju načrta glede zvišanja kupčijskega davka. Ta organizacija je za uveljavljenje državnega dohodninskega davka, ki bi prinesel Illinoisu dovolj sredstev za nasiljevanje brezposelnih. Tak načrt je bil že sprejet v legislaturi, toda illinoisko vrhovno sodišče ga je proglasilo za neustavnega.

Illinoiska trgovska zbornica nasprotuje zvišanju kupčijskega davka in zahteva strožjo kontrolo nad trgovci in natančno pregledovanje njihovih poslovnih knjig, da ne bo država prikrajšana na kupčijem davku. Zbornica pravi, da bi država dobila dovolj denarja iz tega vira in da ne bi bilo treba zvišanja, če poostri regulacije.

Nizke mezde delavk

Washington, D. C. — V Ameriki je na tisoče delavk, ki delajo za plačo sedem, šest in manj dolarjev na teden v industrijah, se glasi poročilo zveznega ženskega biroja. Biro je te dni naslovil apel na državno legistaturo, v katerih jih urgira, naj sprejmejo zakone glede minimalne meze za ženske, ki so uposlene v raznih industrijah.

Hitler gradi podzemne vladne palače

Berlin, 13. maja. — Hitlerjeva vlada je odobrila načrte za zgraditev vladnih uradov pod zemljo, kjer bodo varni pred bombami in strupenimi plini v primeru sovražnih napadov. Pod vsemi vladnimi palačami bodo globoke kleti z več nadstropji, v katere se lahko vlada preseli v nekaj urah, če bo pretla nevarnost.

Tri ruska dekleta, članice posadke sovjetskega tovornega parnika Kalinin, ki je nedavno prišel v New York.

Cene so se dvignile skoraj 40% v dveh letih

Washington. — (FP) — V zadnjih dveh letih so se cene življenjskim potrebščinam v Ameriki podražile za 38.5%. Od lanskega aprila so poskočile 16.7% in od letošnjega januarja osem odstotkov, pravi poročilo zveznega delavskega departementa.

Meso, ki se je v dveh tednih aprila — do 23. — podražilo za 1.7%, je dražje kakor kdaj od 1931. Jajca so 28% dražja kakor pred enim letom. Sočivje in sadje je v dveh aprilskih tednih poskočilo za 4.3% in jajca za 3.8.

Povprečna delavska družina porabi 37% svojih dohodkov za hrano, 12.7% za obleko, 12.1% za stanovanje (kar je malo) in prav toliko za nabavo hišnih potrebščin (razsvetljava, gorivo itd.), 6.6% za tramvaje, 5.3% za razvedrilo in 3.4% za zdravila in zdravnik.

Čiščenje madežev

Mušje madeže, zlasti zastarele, lahko uspešno očistimo z oken, ogledal, posode in lesenec samo s salmijakom cvetom.

Madeži od trave izginejo iz perila, če kanemo nanje nekoliko kapljic salmijakove raztopine (5 gr vodikovega prekisa, 50 gr salmijakovega cveta in 50 gr vode), počakamo nekaj minut in perilo dobro izperemo v čisti vodi.

Zelenega volka (zelenico), s katerim si utegnemo umazati obleko, kadar čistimo medenine in bakrene predmete, odstranimo z mešanico 10 gr soli, 5 gr kisa in 2 gr vode. Raztopino kanemo na madež, počakamo pet minut, nato pa dobro izperemo v čisti vodi.

Smolo odstranimo z bencinom, etrom, terpetinovim oljem ali pa z alkoholom.

Borovnice (črnce) delajo gospodinjam od silne preglavice, če se umaže obleka ali srajca s tem sadnim sokom. Ni taka reč! Umazano reč je treba odmočiti v kislem mleku. Kdor ne verjame, naj poskusi!

Kava, čokolada, kakao so tri rjavkaste tekočine (v kuhanem stanju seveda), madeži od njih pa zelo pogosti in neprijetni. Čistimo jih tako, da kanemo nanje nekaj kapljic glicerina, potem pa še dobro izperemo z vodo. Tudi z zelo razredčenim salmijakovim cvetom dosežemo isto. Madeže od kakava pa lahko izperemo kar s hudo slano vodo.

Madeže od črnešnje izperemo v milnici, potem pa položimo tisti kos perila čez noč ali čez ves dan v mleko. Skoraj zmerom se da madež na ta preprost način odstraniti.

Sveže rjaste madeže očistimo s limonovim sokom ali pa s kislim mlekom. Stare rjaste madeže pa omočimo z limonovim sokom in obdržimo tisti kos perila, kjer je madež, nad sopro. Če ne izgine madež pri prvem poskusu, ga ponovimo lahko večkrat. Po vsakem čiščenju je treba temeljito izpirati s svežo vodo.

Madeže od potu odstranimo z obleke s čiščenjem s tole raztopino: pet delov žveplenega etra, dva dela salmijaka in pet delov vinskega cveta (špirita).

Madeži od črnila izginejo popolnoma, če jih namakamo s limonovim sokom in izdrgnemo z zelo razredčenim salmijakovim cvetom.

Mlečne madeže iz svile odstranimo s kašo iz magnezije in bencina. Namestu bencina lahko uporabimo tudi eter.

Mlečne madeže iz volne čistimo z mešanico špirita in salmijakovega cveta (pol na pol), pridenemo pa še čeepe soli.

Madeže od sadja čistimo ali s kislim mlekom ali s limonovim sokom.

Plesen iz čevljev odstranimo tako, da namažemo očistene čevlje z lesnim kislom, potem jih temeljito prezačimo in jih hranimo na suhem.

S kremo za čevlje se kaj rade umažejo hlače in nogavice na gležnjih. Te madeže odmočimo z milnim špiritom, potem jih pa izčistimo s salmijakovim cvetom.

Splošna pravila za čiščenje. Pred vsem je treba ugotoviti, od česa je madež na perilu ali obleki. Čistiti ga je treba prej, preden damo perilo prati. Po vsakem čiščenju, čeprav samo z limonovim sokom, je treba perilo ali obleko temeljito izprati v čisti vodi.

Ne kupujte dragih sredstev za čiščenje madežev, ker so zvečine jedke in za nič in škodujejo tkaninam.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Potrta in žalostnega srca naznanjam vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je zavedno zaspal moj ljubljani soprog in oče

PAUL OBREGAR

Po kratki in mučni bolezni je umrl dne 6. aprila 1935 popoldne. Oh smrti je bil star 63 let. Rojen je bil v vasi Poberovo, pošta Vače pri Litiji. V Zedinjenih državah je živel 39 let. Bil je član SNPJ 36 let in ravno toliko let je bil član tudi v Eagle Lodge. Pogreb se je vršil po civilnem obredu, ter po obredih S. N. P. Jednote, dne 9. aprila, t. l. Dolžnost me veže, da se najprejneje zahvalim vsem onim, ki so položili krasno vence in cvetlice ob krsti dragega pokojnika. Vsi prijateljski izkazi darovanje cvetja pokojniku je bila nam v tolažbo in uteho v naših težkih urah žalosti. Prav lepo se zahvalim sledečim: Društvo št. 229 SNPJ, Eagle Lodge, Village of Venonah Freshmen Class of N.T.H.S. Grade School of Venonah, Saly An Baker Co., mr. in Mrs. Joseph Dolente iz Detroita, Mich., mr. in Mrs. Videgar iz Chicaga, Ill., mr. in Mrs. Frank Berlozick iz Chicaga, Ill., mr. in Mrs. Lovrenc Vernetti, mr. in Mrs. Louis Cisar, mr. in Mrs. Frank Kmet in družini, mr. in Mrs. Joseph Turk, mr. Oswald Mack in Englebert Papst iz Panna, Ill. Moji materi in očmu Josephu Blatniku iz Crowsburg, Kans., mojemu bratu Mike Palier, soprogi in družini iz Gillespie, Ill., ter sosedom. Hvala lepa predsedniku društva za lep govor ob odprtem grobu. Srčna hvala vsem društvim članom za tako veliko udeležbo pri pogrebu in za vse, kar koli ste mi dobrega stori in pomagali. Najlepša hvala vsem, ki ste se v tako obilnem številu pogrebu udeležili. Hvala tudi prijateljem iz Witta, Ill., ki ste prišli k pogrebu, ter istotako tudi hvala vsem, ki ste prišli k pogrebu iz Gillespie, Bend, Hillsboro in iz Shram City. Srčna hvala sosedom za pomoč in tolažbo meni in otrokom v naših težkih urah žalosti. Hvala lepa vsem skupaj in za vse. Iskrena hvala vsem, ki ste dali in brezplačno vozili z avtomobili pri pogrebu; vsakega posebej mi je skoro nemogoče omeniti, ker jih je bilo tako mnogobrojno število. V vsakem slučaju, da sem katerega ime pomotoma izpustil, prosim, da mi opraviš. Hvala vsem skupaj in za vse! Ti, predragi in ljubljani oče in soprog, prehitro si odšel od nas, kako tužna so naša srca ko te ni več med nami, ko se slišimo več Tvojega glasu. Tvoj spomin pa živi in bode zavedno živeti med nami, dokler tudi mi ne pridemo za Teboj. — Zahvalni ostali: Mary Obregar, soproga; Frank, Paul, Albin, sinovi; Josephine Kovich, Paulina Belletini, Mary, Anna in Rosie, hčere; Alvin Kovich, vnuk; Joseph Kovich in Elmo Belletini, zeta. Zapuščila tudi dva brata in dve sestri v starem kraju in enega brata v Zedinjenih državah. Nokomis, Ill.

Stavkujočozvozniki taksijev v New Yorku so se pridružili procesiji bogatinov na velikonočno nedeljo.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

Molčeč pogreb brez popa, brez petja, zamišljeni obrazi, namrščene obrvi in trdi udarci nog ob zemljo — vse to je zbuvalo v materi negotovo čustvo; njene misli so medlo krožile in odevale vtiske v žalostne besede:

— Malo vas je, ki ste za resnico ...

Sklonivši glavo je stopala naprej in bilo ji je, kakor da ne neso Jegerja, ki ga je poznala, temveč nekaj drugega, kar ji je bilo blizu in potrebno. Bridko ji je bilo in neprijetno. Srce se ji je polnilo s šumnimi, nemirnimi čustvom nesoglasja s ljudmi, spremljajočimi Jegerja.

— Seveda, — je menila, — Jegerška ni veroval v Boga, in vsi ti tudi ...

Svoje misli ni hotela dokončati in je vzdihnila, hotela znebiti se vse teže, ki je visela na njeni duši.

— Moj Bog ... Jezus Kristus ... Ali naj tudi jaz ...

Dospeli so na pokopališče in dolgo so begali po ozkih stazah mimo grobov, dokler niso prišli na obešen prostor, posejan z nizkimi, belimi križi. Strnili so se okolo gomile in utihnili. In ta togotni molk živih sredi grobov je obetel nekaj strašnega, in materino srce je zatrepetalo in zamrlo v pričakovanju. Med križi je žvižgal in se vil veter, na kratki je otožno trepetalo uvelo cvetje ...

Policija je postala pozorna in se je razvrščala zroča na predstojnika. Nad grobom je vstal visok mlad človek brez klobuka z dolgimi lasmi, črnimi obrvmi, bledega obraza. V tem trenutku je zadonel hripavi glas policijskega predstojnika:

— Gospoda ...

— Sodrug! — je glasno in zvonko začel mož s črnimi obrvmi.

— Dovolite! — je zakričal častnik — Izjavljam vam, da ne trpim govorov ...

— Govoril bom le nekaj besed! — je mirno dejal mladi mož. — Sodrug! Nad grobom našega učitelja in sodruga prisizemo, da ne pozabimo nikoli njegove oporoče, da bo vsak od nas vse svoje žive dni neprestano kopal grob izvirku vsega našega gorja, zli sili, ki jo tlačijo — samoderstvu!

— Primitte ga! — je zakričal častnik, a njegov glas so prepluli hrupni klici:

— Dol s samoderstvom!

Policija je razpabila množico in se zapodila proti govorniku, a on je tesno obdan od vseh strani zaklical:

— Živela svoboda! Zanj živimo in umremo!

Mater so pahnili vstran; v strahu se je nalonila na križ in pričakujoč udarcev je zatislila oči. Burna vihra neskladnih glasov jo je omamila, zemlja se ji je majala pod nogami, veter in strah sta ji jemala sapo. Nemirno so trepetali v zraku žvižgi policajev, razlegali se je surov, ukazovalen glas, histerično so kričale ženske, lesene ograje so pokale in zamolklo je donel topot nog po suhi zemlji ... Dolgo je trajalo to in materi ni bilo več obstanka.

Odprija je oči, zakričala in z iztegnjenimi rokami skočila naprej. Nedaleč od nje na ozki stezi, sredi grobov so policiji zajeli dolgolasega človeka in odirali množico, ki je z vseh strani vrela proti njim. V zraku so se belo in hladno lesketale gole sablje, avigale nad glavami in padale. Zabliskale so se palice in late iz ograje, v divjem besu so zarajali vzkrili ljudi; pokazal se je blede obraz mladeniča in nad viharjem ogorčenja je zadonel njegov krepki glas:

— Sodrug! Zakaj tratite svojo moč? ...

Zmagal je. Ljudje so vrgli palice, drug za drugim so odskakovali proč, a mati je, gnana od neodoljive sile, rinila naprej; videla je, kako je Nikolaj s čepico, pomaknjeno na zatilnik, potikal od togote nezvestne ljudi naprej, slišala je njegov grajalni glas:

— Ali ste ob pamet ... pomirite se! ...

Zdelo se ji je, da je njegova roka rdeča ...

— Nikolaj Ivanovič, bežite! — je zaklicala in skočila k njemu.

— Kam pa? Pobijete vas ...

Zgrabil jo je za pleča. Poleg nje je stala Sofja brez klobuka, z razpuščenimi lasmi; podpirala je mladega fanta, otroka. Z roko si je otiral razbit, okrvavljen obraz in mrmral s trepetajočimi ustmi:

— Pustite ... saj ni nič ...

— Vzemite ga ... peljite ga domov k nam ... tu je prtič ... obvezite mu obraz! je urno dejala Sofja in izročila fanta materi v roke, je odhitela proč, rekoč:

— Brž! Brž ... da vas ne zapro! ...

Na vse strani pokopališča so se razhajali ljudje; z njimi, med grobovi, so težko korakali policiji in se neokretno zapletali v škrice svojih plaščev; psovali so in mahali s sabljami. Fant jih je spremljal z volčjim pogledom.

— Hitreje, hitreje! — je tiho dejala mati, otiraje njegov obraz s prtičem.

Kri je pljunil in zamrmral:

— Ne vznemirjajte se ... nič me ne boli ... Z ročajem sablje me je ... po obrazu in po glavi ... A tudi jaz sem ga ... pa še kako sem ga s palico! ... Kar zatulil je! ...

Zamahnil je z okrvavljeno pestjo je končal z odtrganim glasom:

— Počakajte ... Brez spopadov vas pohodimo, kadar vstanemo mi, vse delavsko ljudstvo!

— Le hitreje! — je priganjala mati urno hiteč k malim vratom v ograji pokopališča. Zdelo se ji je, kakor da bi se bila za ograjo na polju skrila policija in da preži na nje — ko pridejo na prsto, plane nadnje. Oprezno je odprija duri, pogledala na polje, ovito v siv plašč jesenskega mraka — tihota in praznosta sta jo pomirili.

— Dajte, da vam obvežem obraz! — je dejala.

— Ni treba ... ni me sram! Pošten spopad je bil — on mene, a jaz njega ...

Mati je naihito obvezala rano. Pogled na kri, svežo in rdečo, je napolnil njeno srce z žalostjo, a ko je s prsti začutila vlažno toploto, je zatrepetala od strahu. Molče in hitro je peljala ranjenca preko polja, držeč ga za roko. Oprostivši usta je dejal smeje:

— Kam pa me tirate, sodružica? Saj grem lahko sam!

A ona je čutila, da omaguje, da stopajo njegove noge negotovo in da mu trese roka. Z oslabljenim glasom je nadaljeval:

— Klepar Ivan sem ... a vi? Trije smo bili v krožku Jegerja Ivanoviča ... trije kleparji ... vseh pa enajst ... Zelo radi smo ga imeli ... Bog mu daj mir! ... Dasi ne verujem v Boga ...

V neki ulici je mati najela izvoščka, posadila Ivana v kočljo in mu zašepetala:

— Sedaj molčite! ... in mu oprezno zadela usta s prtičem.

Vzdignil je roko, a ust ni mogel več oprostiti — roka mu je brez moči omahnila na koleno. Vzlic temu je mrmral skozi prtič:

(Dalje prihodnjič.)

Izkušnje slovenskega priseljenca

Piše Frank Kroll

(Nadaljevanje.)

V papirnici smo delali nekaj mesecev dni, nato smo pa zopet delo pustili in začeli pohajkovati po mestu in okolici. Po dveh tednih lenarjenja smo se odpeljali po cestni železnici v Detroit, da tam poskusimo z delom. Po dobri uri vožnje smo dospeli v veliko industrijsko mesto, kjer lastujejo avtomobilski magneti svoje velike naprave, med katerimi je tudi svetovno znani Ford.

Najprej smo hoteli priti do rojakov, da bi nam dali nekoliko pojasnila, kam se moramo obrniti. Odkorakali smo po mestu in prehodili številne ulice in opazovali razne zanimivosti. Odločili smo se, da vprašamo za delo pri Fordu. Pri naših rojakih smo nameravali poizvedeti, kako je z delom pri Fordu in o razmerah v Detroitu.

Nekako tri ure smo blodili po prostornem mestu ter izpraševali o delu in rojakih. Končno smo dospeli do neke slovenske družine, kjer smo upali, da bomo dobili potrebne informacije. Bil je Stajerc in smo se takoj seznanili z njim. Postregel nam je z žganjem, ki smo ga hitro popili vsak par čašico, da so se

legar, nas je tudi vsa volja minila, da bi bili pri njem na stanovanju, čeprav bi dobili delo pri Fordu; pri butlegarju nismo marali biti, kajti sklenili smo hraniti, da bomo imeli nekaj denarja za deževne dneve. Zato smo se od njega poslovili.

Nekaj časa smo se kolovratili po mestu, nato smo se pa premislili. K Fordu nismo ali vprašali za delo, pač pa odšli nazaj na postajo cestne železnice in se odpeljali v Monroe. Šli smo k Majku in ostali pri njem na hrani in stanovanju. V par dneh smo z Lojzeto zopet dobila delo v neki drugi papirnici. Martin ni šel pa več gledat za delo, ker se je namenil, da se vrne v premoregorove, ker se ni mogel privaditi delu v tovarnah. Tako je nekake dne pobral svoja šila in kopita in odpotoval v naselbino, katero je bil pred dobrimi štirimi meseci zapustil z Lojzeto.

V papirnici, v kateri sva z Lojzeto delala, je bil povsem drugačen sistem kakor v oni, kjer smo prej delali. Dočim smo v slednji delali osem ur, smo v tej delali na dva šita in sicer podnevi enajst ur, ponoči pa celo trinajst. Plača je bila 50 centov na uro, delamo pa pet dni v tednu. Imeli smo dva prosti dneva v tednu, da smo se lahko pogovorili, kar smo v te-

dnu zamudili. Kompanija nas je imela na vrvi, da se nismo mogli organizirati in jo prisiliti, da bi nam skrajšala delovne ure.

Z Lojzeto sva hodila v papirnico nekako mesec dni, nato sva pa delo pustila. Par dni sva pohajkovala po mestu, nato sva dobila dela na železnici. Pri novem delu sva bila zaposlena po osem ur dnevno in sva bila še precej zadovoljna.

Meni so vedno rojile po glavi vsakovrstne misli ter me vzpodbujale, da moram naprej in naprej. Zato sem se odločil, da v kratkem zapustim mesto Monroe ter odpotujem proti zapadu, bodisi v premoregorove ali pa v bakrene rudnike. Nagovarjal sem tudi Lojzeta, naj še on hrani, da bo imel za vozne stroške in da bova skupaj odpotovala na zapad. On se je končno udal in privolil, da bo tudi on odšel z menoj na zapad.

Toda Lojzeta je zopet premagalo suho grlo; ko je prejel ponovno plačo, je preostanek kaj kmalu poglodal po žejnem grlu in je bil spet suh. To se je ponavljalo teden za tednom. Lojze je delal po starem običaju, jaz sem pa štedil in si hotel čimveč prihraniti in potem kar sam odriniti, kamor sem se namenil. Lojzeta sem še parkrat nagovarjal, naj preneha zapravljati denar in naj si toliko prihrani, da bo lahko odpotoval z menoj. Nekeč je kar vzrožil nad menoj, češ, kaj je meni mar, kaj on počne z denarjem, ki ga zasluži. Jaz sem spoznal, da pri njem nič ne upravljam in da je vse pri govarjanje zastoj. Potrošil je vse in bil vedno brez denarja.

Nekega večera sva se do dobrega skregala; seveda sva bila tudi oba pošteno natrkana. Morala bi se bila tudi stepla, pa najbrž nisva bila zmožna, da bi si delila krepke udarce. Naslednji dan sem se odločil, da izvršim svoj namen. Uredil sem svojo prtljago, dobil nekega rojaka, ki me je odpeljal na postajo, kjer sem kupil vožni listek do mesteca Marceline, Missouri.

XIII

Po kratki vožnji sem dospel v Toledo, kjer sem se presedel na drugi vlak in se odpeljal proti Chicagu. Tu sem moral čakati dobro uro, da je dospel vlak, s katerim sem se odpeljal naprej. Rad bi si bil ogledal mesto, pa sem se bal, da se ne bi morda izgubil in nato še vlak zamudil. Lahko bi se mi pa tudi pripetilo, da bi me kakšen potepuh dobil v svoje roke in me pošteno olajšal. Ker sem bil tuje v velikem mestu in se bal neprilike, sem ostal na postaji in se držal varnega mesta.

Končno je bil vlak pripravljen in jaz sem ga nemudoma zasedel. V nekaj minutah so bili vsi potniki v vlaku in nato se je začel pomikati naprej. Peljal sem se po progi družbe Santa Fe., ki gre skozi Kansas City in prav do Californije. Vlak je drvel preko države Illinois in mesto Chicago je bilo daleč za menoj, ko je privozil do države Missouri. Tam smo se peljali čez velik most nad reko Mississippi. Ko je vlak prevozil most, se je ustavil na postaji v mestu Fort Madison, v katerem je par tovarnih in v katerih se dobro dela, kadar so tudi drugod po deželi "dobri" časi. Tu je vlak stal le deset minut, nato smo pa zopet odrinili preko hribovitega ozemlja po državni železnici. Privozili smo v rudarsko okrožje in naselbine so se prikazovale druga za drugo ob progi.

Vožnja se mi je zdela čim dalje bolj prijetna, kajti v kratkem času sem imel dospeti do mesteca Marceline, kjer sem bil že enkrat zaposlen v rovu. Kmalu sem bil na cilju.

V Marcelinu je bilo par premoregorov, ki pa so slabo obravnavali od stavke l. 1922. Po stavki so nekaj rogov zaprili in mnogo delavcev je izgubilo zaslužek. S postaje sem se podal k ljudem, s katerimi sem se pred leti seznanil. Dobil sem jih pod košato hrusko, pod katero so se senčili v vročem dnevu. Pozdravili smo se in stisnili roke in oni so bili očitno veseli mojega nadnega prihoda. Prišli so me izpraševati, kaj in kako in jaz sem jim orisal svoj položaj in povedal, da potujem dalje proti zapadu. Medpotoma sem se ustavil v Marcelinu, da se snidem z znanci in prijatelji, ki sem jih zapustil v l. 1922.

(Dalje prihodnjič.)

Frederic Boutet:

SVOBODA

Lilietta Bentallova se je vrnila domov ob pol sedmih z dveh popoldanskih obiskov in treh nujnih opravkov. Njen mož se je vračal točno ob sedmih in rad je videl, če ga je žena pozdravila doma. Pogledala je v kuhinjo, kaj dela kuharica, pregledala je sobarično življenje in baš je hotela vzeti v roke knjigo, ko so se odprla vrata predsobe. Kako, Edmonde — je vzklila prešenečeno — ti si že tu!

— Da, Lilietka ... toda doma ne ostanem. No, boš videla, kakšna je prigoda! ... Vse ti pojasnim ... Bentallo je bil ves zaposel, tako je prihitel po stopnicah. Brisal si je potno čelo, pritisnil je brado na obraz svoje lepše žene in kramljal z njo kakor po navadi, čeprav v njem ni bilo nič otroško razposajenega:

— No, dušica, velik dogodek ... nekaj nadnaravnega! Srček ... prvič, drugi ... uganil! Tvoj možiček danes ne bo obedoval s teboj ... Obleče smoking in hajdi ... Koristen večer: Sernisset, Avril, Smithson, velika kupčija se plete ... Tako bo Lilietka obedovala sama ... O, kako se bo dolgočasila, sirota ... Nekaj tako nenavadnega ... Prvič v sedmih letih, kar sva poročena, bova obedovala in preživela večer vsak na svojo roko. Vrnem se proti polnoči ... Nisi huda name? ... Potolaži se, to se ne bo ponavljalo. Enkrat ni vedno.

Oblekel se je in odšel, poprej je pa še enkrat ponovil:

— No, Lilietka bo obedovala sama. Ubožica, kako se bo dolgočasila ... Samo ne jezi se nikar, drugače ne gre.

Julie se je počasi vrnila v svojo sobo ... Da, prvič v sedmih letih naj bi obedovala in preživela večer sama ...

— Ali se bom dolgočasila? — je vprašala samo sebe.

Kar se je v nji prebudila razposajenost deklice med počitnicami. Obšla jo je divja radost. Lahko je počela kar je hotela. O, kako se bo zabavala.

Hitro se je slekla in oblekla črno, zlato obrobjeno pižamo, ki jo je bila kupila pred meseci iz čistih platičnega navdušenja, dobro vedoč, da si ne bo upala pokazati se v nji možu, ki je imel svoja moralna načela in ni odobral te vrste obleke. Odšla je v salon, zagrnila okna in prižgala vse luči. Potem je sedla v mehki naslanjaj in v pričakovanju obeda je popila čašo portskega, prižgala cigareto in začela čitati roman, kakršnega bi Edmond ne odobril.

Med obedom je čitala dalje, držeč knjigo naslonjeno na steklenico z vodo. To ji je ugajalo. Dala si je postaviti na mizo vazo, polno rdečih rož, dekoracijo, ki je Edmond nikoli ni trpel iz zdravstvenih razlogov, češ, da povzroča vonj rož med jedjo glavobol. Med vsako jedjo je pokadila cigareto; sobarica jo je gledala z grozo.

Po obedu se je Julie vrnila v salon; naročila je kavo in likerje namestu običajnega zakonskega čaja.

Potem je odslužila služničad, hotela biti sama v stanovanju.

Sedla je h klavirju, igrala dobre skladbe namestu operetnih melodij, ki jih je Edmond navadno zahteval od nje; v njunem okusu je bil namreč dvojni kontrast: ona je imela rada lahke čtivo in učeno glasbo, on se je pa navduševal samo za resno literaturo in lahko glasbo. Zaprla je klavir, se vrnila v naslanjaj, si natočila še malo likerja in prižgala novo cigareto ... Vseh teh prepovedanih malenkosti se je otroče veselila. Kako prijetno ji je bilo! Bila je svobodna. Kako jo je to veselilo! ... Toda čas je hitel. Kmalu bo večer pri kraju. Pospravi posodo za kavo, sleče svojo pižamo, odpre okna, da se izkadi dim ... Edmond se vrne. In jutri večer in naslednji večer in vse večere bo sedel tu, težak, zgoren; stri bo kakor valjar na vrtu vse njene uboge, skromne, neškodljive fantazije. Ne bo več sama, ne bo več uživala svobode. Enkrat ni vedno, je dejal. Mar naj čaka sedem let, predno se zopet najde večer za njo samo?

Razmišljala je namrščenih obrvi. Kar se ji je obraz zjasnil; srečna misel ji je šinila v glavo: Rogera Larbela pokliče na pomoč.

Roger Larbel, Edmondov tovariš iz otroških let, je bil naj-

James W. Gerard (levo), bivši ameriški poslanik v Berlinu, in Frederick E. Crane, član newyorškega vrhovnega sodišča.

ožji prijatelj zakoncev Bentallovih. Obedoval je pri njih vsak četrtek. Enkrat na mesec ju je povabil sam v gledališče in restavracijo. Bil je samec, bogat in brez poklica; vedno vljuden, priazen in postrežljiv je užival v polni meri Julietino naklonjenost. Videla je v njem svojega pravega prijatelja in popolnoma mu je zaupala. Da, gotovo jo bo razumel in priskočil ji na pomoč.

Roger Larbel je prišel v četrtek k sreči zgodaj, pred Edmondovim povratkom. Julietta je imela čas govoriti z njim.

— Dragi prijatelj, storite mi uslugo — je dejala malo v zadregi. — Malo čudno je to, vem pa, da vam lahko v polni meri zaupam.

— Da, draga gospa Julie, prav pravite — je odgovoril Larbel. — V meni imate iskrenega prijatelja. Za kaj gre? Srečen bom, če bom vam mogel storiti uslugo.

Julietta je še malo oklevala, toda večer, ki ga je bila preživela sama, je bil zapustil v nji preveč prijeten spomin. Odločila se je. Malo je zardela, ko je opisovala Larbelu tisti čarobni večer in ga vprašala, ali bi ji ne mogel pomagati s tem, da bi povabil Edmonda samega na večerjo, ona bi pa ostala sama doma.

— Toda on ne bo hotel iti brez vas — je pripomnil Larbel. — To je njegov princip, saj veste ...

— Da. Oni dan, ko se je vrnil s tistega obeda, je obljubil, da tega ne bo ponavljal. In baš zato vas prosim, da mi storite to uslugo. Stori mi dobro, če gre med ljudi, meni pa stori dobro, če ostanem malo brez njega. Potem se snideva s tem večjim zadovoljstvom. Samo vi imate vpliv nanj ... Me razumete?

— Da ... razumem ... Larbel se je lokavo nasmehnil. — In najdem sredstvo — je pripomnil.

— Ah, kako dobri ste! — je vzklila Julietta kot zadovoljen otrok. — Tiše, Edmond prihaja ...

Roger Larbel je ostal mož beseda. Čez tri dni je povabil Edmonda na družabni večer v svoj klub. Edmond je dolgo okleval, potem je pa sprejel. — Veš, ženska, bal sem se razžalit ga — je dejal svoji ženi. — Tako mi je prigovarjal ... In moj stari prijatelj je, ki pomeni zame mnogo.

Julie je doživela novo večer zlate svobode z nekoliko manjšo porabo kave in cigaret kakor prvič, ko jo je drugi dan mučila lahka migrena.

Tretji večer je sledil čez osem dni. Potem zopet ... in še in še ... Julie je spoznala, kakšno sredstvo si je izbral Larbel, ko Edmond vneta študira tekmo v bridgeu. Prevzela ga je bila strast do te igre in omajala v njem vsa načela o zakonskih dolžnostih.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerne, unijsko delo pre.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pojasnila.

HAYES DENTAL OFFICE

28 24 LET V BRIDGEMONT MESTU
Najboljše: Zobje, črna vrsta in
CENE ZELO ZMERNE.
Uradne ure: 8:30 do 5:30
Tel. Harrison 9751
326 S. STATE ST.
Opposite Davis Store, 24 let